

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

307

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Grażyna Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-390-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Franciszek Adamczuk , Produkty tradycyjne i regionalne i ich wykorzystanie w promocji regionu.....	15
Ewa Badzińska , Perspektywy i bariery rozwoju firm <i>spin-off</i> w Polsce.....	25
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Polityczne i strukturalne czynniki wpływające na przemiany w rozmieszczeniu produkcji trzody chlewnej w krajach Unii Europejskiej.....	35
Agnieszka Barczak , Wykorzystanie metody programowania liniowego do oceny procesu produkcyjnego grup gospodarstw wybranych typów rolniczych.....	45
Wioletta Bieńkowska-Golasa , Odległość gmin wiejskich województwa mazowieckiego od głównych ośrodków gospodarczych a ich poziom przedsiębiorczości	56
Alicja Bonarska-Treit , Turystyka szansą rozwoju lokalnego.....	65
Agnieszka Borowska , Wykorzystanie środków w ramach krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce.....	77
Anna Czech , Bezpieczeństwo energetyczne Polski a odnawialne źródła energii	92
Małgorzata Dolata , Pozycja konkurencyjna obszarów wiejskich Polski Wschodniej z punktu widzenia ich wyposażenia w infrastrukturę gospodarczą.....	100
Monika Fabińska , Wybrane czynniki kapitału regionalnego determinujące rozwój firm z sektora włókienniczo-odzieżowego z województwa łódzkiego	109
Mateusz Folwarski , Wynagrodzenia dyrektorów wykonawczych rady dyrektorów największych amerykańskich banków przed i po kryzysie finansowym	121
Małgorzata Fronczek , Charakter wymiany handlowej Polski z zagranicą po 1990 roku	132
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw sektora motoryzacyjnego w Polsce i w Europie	142
Marcin Gospodarowicz , Sektor mikroprzedsiębiorstw w Polsce i jego wsparcie ze środków UE w latach 2007-2011	152
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polski sektor rolny a cyfryzacja – przykład i bariery realizacji projektu wdrażającego technologie informatyczne.....	165

Sylwia Guzdek , Znaczenie instytucji otoczenia biznesu dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2007-2012	176
Barbara Hadryjańska , Umacnianie przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw na przykładzie sektora rolno-spożywczego	190
Sławomira Hajduk , Instrumenty ekonomiczne zarządzania przestrzenią na poziomie lokalnym	201
Mariusz Hamulczuk , Asymetria w transmisji cen w łańcuchu żywnościowym. Przykład cen drobiu w Polsce.....	212
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej osobom nieubezpieczonym na podstawie decyzji organu wykonawczego samorządu terytorialnego	224
Grażyna Karmowska , Zróżnicowanie rozwoju powiatów województwa zachodniopomorskiego.....	233
Wojciech Kisiał, Bartosz Stępiński , Analiza zróżnicowania przestrzennego absorpcji funduszy Unii Europejskiej przez samorządy terytorialne w Polsce.....	247
Joanna Kizielewicz , Polityka gospodarcza rządu i Unii Europejskiej wobec regionów nadmorskich i jej wpływ na rozwój turystyki morskiej w Polsce	257
Ewa Kołoszycz , Dochody typowych gospodarstw mlecznych w UE w 2011 roku	270
Sylwester Kozak , Efektywność zakładów ubezpieczeń na życie w Polsce w latach 2002-2011. Czy wielkość i własność zagraniczna zakładów mają znaczenie?.....	280
Mariusz Kudelko , Ocena zasadności budowy elektrowni systemowych wykorzystujących nowe złoża węgla brunatnego	292
Anetta Kuna-Marszałek , Strategie ekologiczne przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych.....	305
Piotr Laskowski , Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik rozwoju regionalnego na przykładzie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST- PARK”	317
Wojciech Leoński , Zewnętrzne bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce..	330
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Współpraca przedsiębiorstw przemysłowych z innymi uczestnikami rynku w zakresie działalności innowacyjnej.....	341
Agnieszka Malkowska , Strategia rozwoju Euroregionu Pomerania a budowa konkurencyjnego regionu przygranicznego.....	353
Arkadiusz Malkowski , Wschodnia granica Polski. Od peryferii i izolacji do współdziałania	363
Grażyna Mańczak , Ocena polityki proeksportowej w Polsce	373
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analiza nakładów pracy w gospodarstwach rolnych w 2010 roku w porównaniu do 2002 roku	384

Dominika Mierzwa , Zastosowanie modelu multiplikacyjnej analizy dyskryminacji w ocenie spółdzielczych przedsiębiorstw mleczarskich.....	396
Andrzej Miszczuk , Nowe podejście do regionalnego planowania strategicznego (na przykładzie województwa podkarpackiego).....	408
Zbigniew Mongiało, Michał Świtlyk , Analiza współczynników efektywności uczelni publicznych.....	420
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Gospodarowanie wojewódzkim zasobem nieruchomości a dochody województwa	431
Piotr Podsiadło , Zagadnienie pomocy publicznej dla przedsiębiorstw w sektorze rybołówstwa.....	442
Halina Powęska , Cel przekraczania granicy uczestników handlu przygranicznego a struktura towarowa transgranicznych zakupów na pograniczu polsko-ukraińskim	454
Zdzisław W. Puślecki , Nowe zjawiska we Wspólnej Polityce Rolnej Unii Europejskiej w warunkach perspektywy budżetowej na lata 2014-2020 ...	465
Bogusława Puzio-Waślawik , Samozatrudnienie w okresie spowolnienia gospodarczego w Polsce	477
Małgorzata Raczkowska , Spółdzielczość socjalna w Polsce	489
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie jednostki samorządu terytorialnego jako beneficjenci polityki regionalnej.....	502
Iga Rudawska , Sieć jako pośrednia forma koordynacji gospodarczej na przykładzie zintegrowanej opieki zdrowotnej	513
Robert Rusielik , Determinanty efektywności technicznej produkcji żywca wołowego w Europie i na świecie w roku 2011	522
Karolina Sienkiewicz , Karta Praw Studenta a sytuacja absolwentów szkół wyższych na rynku pracy.....	534
Agnieszka Skoczyła-Tworek , Audyt jako narzędzie optymalizacji zarządzania przedsiębiorstwem w dobie kryzysu ekonomicznego	546
Katarzyna Skorupińska , Niezwiązkowe formy reprezentacji pracowników w polskim systemie stosunków przemysłowych	557
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinanty niezależności komitetu wynagrodzeń w bankach w Polsce	569
Jerzy Sokołowski , Optymalizacja wyboru oferty turystycznej przez klienta przy wykorzystaniu portalu internetowego holidaycheck	581
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka , Ocena stopnia wykorzystania pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa województwa lubelskiego na podstawie wyników badań ankietowych	590
Marcin Stępień , Elementy zasad podatkowych w aspekcie polskiego systemu podatkowego.....	602
Maciej Szczepankiewicz , Potencjał innowacyjny polskich parlamentarzystów.....	612

Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , Rola funduszy unijnych w finansowaniu zrównoważonego rozwoju na przykładzie gmin województwa łódzkiego	623
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , Aktywność innowacyjna a wielkość przedsiębiorstw w systemie przemysłowym małopolski	633
Dariusz Urban , Gospodarka polska jako miejsce inwestycji z perspektywy wybranych państwowych funduszy majątkowych – przyczynek do badań empirycznych.....	644
Piotr Urbanek , Polityka wynagradzania kadry kierowniczej w polskich bankach publicznych na przykładzie spółek indeksu WIG20	654
Adam Wasilewski , Użytki rolne a rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w Polsce	667
Anetta Waśniewska , Aktywność społeczna i ekonomiczna stowarzyszeń i fundacji – wybrane zagadnienia na podstawie przeprowadzonych badań	678
Marek Wigier , Sytuacja ekonomiczna przetwórstwa spożywczego w Polsce w okresie członkostwa w UE – stan i perspektywy.....	688
Edward Wiśniewski , Efekty skali w funkcjonowaniu jednostek samorządu terytorialnego na przykładzie gmin województwa zachodniopomorskiego	700
Urszula Zagóra-Jonszta , Ruch spółdzielczy i działalność Franciszka Stefczyka	710
Katarzyna Żak , Diagnoza poziomu innowacyjności polskiej gospodarki.....	721

Summaries

Franciszek Adamczuk , Usage of traditional and regional products in the region's promotion.....	24
Ewa Badzińska , Prospects and barriers to the development of <i>spin-off</i> companies in Poland	34
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Political and structural factors affecting the changes in the distribution of pig production in the European Union countries	44
Agnieszka Barczak , The use of the linear programming method to assess the production process of groups of farms of some chosen agricultural types.	55
Wioletta Bieńkowska-Gołas , Distance of rural communities in Mazovian Voivodeship from the main economic centres and their level of entrepreneurship	64
Alicja Bonarska-Treit , Tourism as a chance for local development.....	76
Agnieszka Borowska , The use of funds under National Programmes for the Support of Apiculture in Poland	91
Anna Czech , Polish energy security and renewable energy sources	99

Malgorzata Dolata , Competitive position of East Poland rural areas from the point of view of economic infrastructure equipment.....	108
Monika Fabiańska , Selected factors of the regional capital determining investment decisions of the companies from the textile and clothing sector from Łódź Voivodeship.....	120
Mateusz Folwarski , Remuneration of executive directors of board of directors of the biggest American banks before and after the financial crisis	131
Malgorzata Fronczek , Character of the Polish foreign trade after 1990	141
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Conditioning of automotive sector enterprises competitiveness in Poland and in Europe.....	151
Marcin Gospodarowicz , Microenterprises in Poland and their support from EU funds in the years 2007-2011.....	164
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polish agriculture sector vs. digitization – example and barriers of the computer technologies implementing project realization	175
Sylwia Guzdek , The importance of business environment for small and medium-sized enterprises in 2007-2012.....	189
Barbara Hadryjańska , Strengthening the competitive advantage of companies on the example of the agri-food sector.....	200
Sławomira Hajduk , Economic instruments of space management on the local level.....	211
Mariusz Hamulczuk , Asymmetric price transmission along the food chain. Example of poultry prices in Poland	223
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Financing health care services for uninsured individuals under a decision of the executive body of the local government.....	232
Grażyna Karmowska , Differences in the development of poviats of West Pomeranian Voivodeship	246
Wojciech Kisiał, Bartosz Stępiński , Spatial differences in the absorption of EU funds by the regional and local governments in Poland.....	256
Joanna Kizielewicz , Economic policy of the government and the European Union towards coastal regions and its influence upon the development of maritime tourism in Poland	269
Ewa Kołoszycz , Income of typical dairy farms in the European Union in 2011.....	279
Sylwester Kozak , Efficiency of life insurance companies in Poland in the years 2002-2011. Do size and foreign ownership matter?.....	291
Mariusz Kudelko , Assessment of building of power plants using new lignite deposits – a systems approach.....	304
Anetta Kuna-Marszałek , Environmental strategies of enterprises on the international markets	316

Piotr Laskowski , Special economic zones as a factor of regional development based on Wałbrzych Special Economic Zone “INVEST-PARK”.	329
Wojciech Leoński , External barriers to the development of entrepreneurship in Poland	340
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Cooperation of industrial enterprises with other market participants in terms of innovative activity.....	352
Agnieszka Malkowska , Strategy for the development of Pomerania Euro-region and building of competitive border region	362
Arkadiusz Malkowski , The eastern border of Poland from outskirts and isolation to co-operation	372
Grażyna Mańczak , Pro-export policy assessment in Poland.....	383
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analysis of labour output in agricultural farms in 2010 in comparison to 2002.....	395
Dominika Mierzwa , Application of multiplication analysis of discrimination to the evaluation of cooperative dairy companies	407
Andrzej Miszczuk , New approach the regional strategic planning (as an example of Podkarpackie Voivodeship)	419
Zbigniew Mongiało, Michał Świtłyk , Analysis of efficiency coefficients of public universities	430
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Voivodeship real estate management vs. voivodeship revenue	441
Piotr Podsiadło , State aid for fishing industry companies.....	453
Halina Powęska , The purpose of crossing the border by cross-border traders and the commodity structure of cross-border purchasing in the Polish-Ukrainian border region.....	464
Zdzisław W. Puślecki , New phenomena in the Common Agricultural Policy of the European Union in the conditions of a budgetary perspective for the years 2014-2020.....	476
Bogusława Puzio-Waślawik , Self-employment during the economic slowdown in Poland	488
Małgorzata Raczkowska , Social cooperative movement in Poland.....	501
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie local government units as beneficiaries of regional policy	512
Iga Rudawska , Network as an intermediate form of economic coordination on the example of integrated healthcare	521
Robert Rusielik , Determinants of technical efficiency of beef production in Europe and in the world in 2011.....	533
Karolina Sienkiewicz , Consequences of signing Student’s Law Card for university graduates	545
Agnieszka Skoczyła-Tworek , Audit as a tool for optimization of company management in the current economic crisis.....	556

Katarzyna Skorupińska , Non-trade union forms of employee representation in the Polish system of industrial relations	568
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinants of compensation committee independence in banks in Poland.....	580
Jerzy Sokółowski , Optimization of tourist offer selection by using Internet portal HolidayCheck.....	589
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka , Assessment of the use of public assistance by companies in Lublin Voivodeship based on survey results	601
Marcin Stępień , Elements of tax rules in the context of the Polish tax system	611
Maciej Szczepankiewicz , Polish parliamentarians' innovation potential.....	622
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , The role of EU funds in the financing of sustainable development on the example of Łódź Voivodeship municipalities	632
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , The impact of enterprises' size on regional innovation systems – Małopolskie case	643
Dariusz Urban , Polish economy as a place of investment from the perspective of selected sovereign wealth funds – a contribution to the empirical analyses.....	653
Piotr Urbanek , Executive remuneration policy in the Polish public banks on the example of WIG20 companies.....	666
Adam Wasilewski , Arable land and the development of non-agricultural economic activity in Poland.....	677
Anetta Waśniewska , Social and economic activity of associations and foundations – selected problems based on research.....	687
Marek Wigier , Food processing in Poland in the times of EU membership – condition and perspective	699
Edward Wiśniewski , Economies of scale in the operation of local government units on the example of communities of Western Pomerania.....	709
Urszula Zagóra-Jonszta , Cooperative movement and activities of Franciszek Stefczyk	720
Katarzyna Żak , Diagnosis of the innovation level of Polish economy	732

Ewa Kołoszycz

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

DOCHODY TYPOWYCH GOSPODARSTW MLECZNYCH W UE W 2011 ROKU

Streszczenie: Badanie przeprowadzono w grupie typowych gospodarstw mlecznych w UE, wykorzystując dane z 2011 roku. Z badań wynika, że zdecydowana większość gospodarstw osiągnęła dodatni wynik netto z chowu bydła mlecznego. Połowa analizowanych gospodarstw pokrywała pełne koszty chowu bydła mlecznego, korzystając z dopłat niezwiązanych z tą produkcją. Wyniki wskazują, że spośród 28 badanych gospodarstw tylko 5 było w stanie pokryć pełne koszty chowu bydła mlecznego bez wsparcia dopłat niezwiązanych z produkcją oraz w gospodarstwach tych osiągnięto zysk z produkcji mleka.

Słowa kluczowe: dochód netto z chowu bydła mlecznego, dochód z zarządzania, dopłaty niezwiązane z produkcją.

1. Wstęp

Wysoka konsumpcja mleka i jego przetworów w krajach UE jest sprzyjającym czynnikiem produkcji mleka. Spośród 10 największych producentów mleka na świecie 6 krajów pochodzi z Europy. W 2011 r. przeciętna konsumpcja mleka w UE wynosiła 286 kg (kalkulacja na podstawie konsumpcji mleka i przetworów mlecznych)¹. Pomimo dużego popytu na mleko i jego przetwory, w UE produkuje się więcej mleka, niż wymagają tego wewnętrzne potrzeby rynku. System kwotowania produkcji mleka pozwolił na zachowanie równowagi popytowo-podażowej, a wsparcie dopłatami zapewniło jej dochodowość. Od kilku lat zmiany zachodzące w ramach Wspólnej Polityki Rolnej skupiają się m.in. na uniezależnieniu dopłat od rodzaju prowadzonej działalności rolniczej i wielkości produkcji (poza uzasadnionymi wyjątkami). Sprawia to, że rolnik ma większą swobodę wyboru produkcji w gospodarstwie, ponieważ jej wyniki nie są uzależnione od uzyskania specyficznych dopłat. Jednak o tym, jak istotne znaczenie ma wsparcie dopłatami produkcji rolnej, świadczą wyniki gospodarstw z 2009 r., w którym pomimo wsparcia aż w 14 na 27 państwach członkowskich łączne subwencje były wyższe od dochodu netto gospodarstw, co

¹ T. Hemme (ed.), *IFCN Dairy Report 2012*, International Farm Comparison Network, IFCN Dairy Research Center, Kiel 2012.

oznacza, że bez tych subwencji gospodarstwa te poniosłyby straty. W grupie tej są takie kraje, jak Dania, Niemcy, Francja, Szwecja czy Wielka Brytania². Badania w ramach Europejskiego Stowarzyszenia Producentów Mleka dowodzą, że w 2010 r. wśród 289 przebadanych europejskich gospodarstw mlecznych dochód z zarządzania był dodatni jedynie w gospodarstwach z pierwszego kwartyła³, a gospodarstwa posiadające mniej niż 50 krów mlecznych w stadzie poniosły stratę z zarządzania⁴.

Celem pracy jest określenie dochodów osiągniętych w typowych gospodarstwach mlecznych w UE w 2011 r. z uwzględnieniem otrzymywanych dopłat niezwiązanych z produkcją w wynikach gospodarstw.

2. Materiał i metoda badań

Do badań wykorzystano dane z typowych gospodarstw mlecznych z Unii Europejskiej. Gospodarstwa reprezentowały kraje uczestniczące w Międzynarodowej Sieci Gospodarstw Porównawczych (IFCN Dairy – International Farm Comparison Network). Celem działania IFCN jest porównywanie kosztów produkcji mleka na świecie oraz analiza sektora produkcji i przetwórstwa mleka na świecie. W 2011 r. w projekcie reprezentowanych było 15 krajów z UE przez 67 gospodarstwa. W tab. 1 zaprezentowano dane dotyczące krajów UE uczestniczących w IFCN Dairy na temat produkcji mleka (krowiego, bawolego, koziego, owczego), konsumpcji ekwiwalentu mleka⁵ przypadającej na 1 mieszkańca oraz tzw. samowystarczalności przedstawiającej udział krajowej produkcji mleka w konsumpcji mleka i jego przetworów w 2011 roku.

Kraje były reprezentowane przez gospodarstwa produkujące mleko w regionach administracyjnych, które charakteryzowały się największą produkcją mleka w danym kraju. Są to gospodarstwa typowe dla danego regionu (a nie średnie), w których rolnicy w podobny sposób realizują swoje cele⁶. Podobieństwo to dotyczy organizacji i ekonomiki produkcji oraz związane jest ze skalą produkcji w gospodarstwach. Za typowe gospodarstwo mleczne dla danego regionu należy uznać takie, które odzwierciedla najpowszechniej stosowaną organizację produkcji oraz osiągnięte wyniki ekonomiczne produkcji mleka w gospodarstwach należących do wyodrębnionej gru-

² S. Kowalczyk, *Konsekwencje globalizacji dla rolnictwa europejskiego*, „Problemy Rolnictwa Światowego” Zeszyty Naukowe SGGW, t. 12 (XXVII), z. 1, 2012, s. 118.

³ W. Ziętara, *Organizacja i ekonomika produkcji mleka w Polsce, dotychczasowe tendencje i kierunki zmian*, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G – Ekonomika Rolnictwa, t. 99, z. 1, 2012, s. 53.

⁴ A. Wójcik, *Koszty i dochodowość produkcji mleka w europejskich gospodarstwach utrzymujących do 50 krów*, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G – Ekonomika Rolnictwa, t. 99, z. 1, 2012, s. 105.

⁵ Ekwiwalent mleka (EM) został ustalony po przeliczeniu zawartości tłuszczu i białka w podstawowych produktach mlecznych; przyjęte współczynniki przeliczeniowe: masło = 11,2 EM, odtuszczone mleko w proszku = 5,0 EM, pełne mleko w proszku = 7,4 EM, sery (wszystkie rodzaje) = 7,2 EM, kazeina = 12,7 EM, mleko skondensowane = 2,3 EM, mleko świeże = 1,2 EM, suszona serwatka = 1,9 EM; laktoza = 0,01 EM.

⁶ T. Hemme (ed.), wyd. cyt., s. 194.

py według skali produkcji mleka. Określenie parametrów typowego gospodarstwa mlecznego jest związane z analizą danych statystycznych i rachunkowych oraz z uzyskaniem opinii ekspertów⁷. Dane gospodarstw typowych są ustalane w oparciu o jedną z przyjętych procedur. Jedną z nich jest określanie parametrów produkcyjno-ekonomicznych typowego gospodarstwa mlecznego w toku dyskusji w grupie rolników, doradców i naukowców. Innym sposobem określenia danych gospodarstwa typowego jest skorzystanie z danych statystycznych dotyczących gospodarstw w regionie i dyskusja na ich temat w gronie ekspertów. Kolejna procedura opiera się na zgromadzeniu danych z wybranego gospodarstwa i dyskusji w gronie ekspertów. W wyjątkowych sytuacjach, wynikających ze specyfiki kraju i gospodarstw do analizy kosztów, wykorzystywane są dane z rzeczywiście działających gospodarstw. Wyniki gospodarstw typowych poddaje się weryfikacji po wprowadzeniu do modelu TIPI-CAL, odnosząc uzyskane wyniki do wyników uzyskiwanych przy wykorzystywaniu innych metod badawczych w kraju, do wyników statystyki powszechnej i rachunkowości rolnej.

Tabela 1. Produkcja mleka, konsumpcja ekwiwalentu mleka oraz udział produkcji mleka w konsumpcji w 2011 r. w wybranych krajach UE

Lp.	Kraj	Produkcja mleka (tys. ton)	Konsumpcja ekwiwalentu mleka (kg/1 mieszkańca)	Udział produkcji mleka w konsumpcji (%)	Kody gospodarstw ujętych w analizie*
1	Niemcy	30 336,4	301	127	DE-30; DE-80
2	Francja	25 349,0	298	139	FR-50; FR-72
3	Wielka Brytania	14 246,0	283	80	UK-150; UK-245
4	Polska	12 434,1	251	126	PL-15; PL-65
5	Holandia	11 817,5	454	168	NL-76; NL-197
6	Włochy	11 113,2	314	65	IT-154; IT-229
7	Hiszpania	7 612,0	246	69	ES-50; ES-74
8	Irlandia	5 536,7	348	346	IE-62; IE-117
9	Dania	4 880,5	510	181	DK-150; DK-275
10	Austria	3 337,0	176	229	AT-22; AT-45
11	Belgia	3 110,1	290	100	BE-40; BE-90
12	Szwecja	2 890,0	419	77	SE-70; SE-139
13	Czechy	2 746,8	201	129	CZ-80; CZ-425
14	Finlandia	2 300,7	373	119	FI-24; FI-70
15	Luksemburg	292,2	223	262	LU-52; LU-117

* Litery w kodzie oznaczają kraj (np. DE – Niemcy), natomiast cyfry – liczbę krów mlecznych w gospodarstwie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT, IFCN Dairy 2012.

⁷ C. Deblitz, T. Hemme, F. Isermeyer, F. Plesmann, *A global project for comparative farm analysis*, The International Farm Comparison Network IFCN, International Farm Management Association in its series 15th Congress, Campinas SP, Brazil, August 14-19, 2005.

Na potrzeby niniejszej analizy wybrano po dwa gospodarstwa typowe z każdego kraju: jedno ze stadem krów, które najczęściej było zbliżone do liczby krów statystycznego gospodarstwa mlecznego (poza Włochami, które reprezentowane były przez znacznie większe gospodarstwa niż średnie statystycznie gospodarstwo w tym kraju), natomiast drugie gospodarstwo charakteryzowało się większym stadem krów niż przeciętne w kraju (tab. 2).

Tabela 2. Wybrane informacje o analizowanych gospodarstwach w 2011 r.

Wyszczególnienie	Liczba krów w gospodarstwie (szt.)	Wydajność mleczna krów (t ECM/rok)	Produkcyjność pracy (kg ECM/1 h)	Produkcyjność ziemi (t ECM/ha)	Produkcyjność kapitału (kg ECM/euro)
DE-30	30	6,4	67	8,2	0,7
DE-80	80	7,4	144	12,4	0,7
FR-50	50	8,3	126	10,3	0,7
FR-72	72	8,7	131	12,3	0,7
UK-150	150	8,3	267	17,5	1,2
UK-245	245	8,0	219	17,6	1,2
PL-15	15	6,4	19	1,2	1,8
PL-65	65	8,2	53	2,0	1,0
NL-76	76	8,6	260	20,3	0,7
NL-197	197	8,5	364	20,5	0,7
IT-154	154	8,9	153	26,5	0,4
IT-229	229	9,2	205	22,4	0,5
ES-50	50	9,4	120	35,3	1,0
ES-74	74	9,1	232	10,4	2,1
IE-62	62	5,4	100	13,2	1,1
IE-117	117	7,3	122	9,7	1,6
DK-150	150	9,2	275	2,2	0,7
DK-275	275	9,2	355	2,5	0,6
AT-22	22	7,2	44	9,1	0,4
AT-45	45	8,6	86	12,0	0,6
BE-40	40	7,8	71	13,4	0,8
BE-90	90	8,5	147	17,7	1,0
SE-70	70	10,1	147	0,9	0,5
SE-139	139	10,0	260	1,4	1,4
CZ-80	80	9,7	150	0,4	0,6
CZ-425	425	6,7	53	0,2	0,8
FI-24	24	8,7	44	6,0	0,9
FI-70	70	8,9	105	8,1	0,4
LU-52	52	7,9	159	8,4	0,5
LU-117	117	8,6	230	12,2	0,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IFCN Dairy 2012.

Ze względu na duże zróżnicowanie gospodarstw w zakresie systemów produkcyjnych, wykorzystywanych ras zwierząt, warunków klimatycznych i wielu innych czynników, wyprodukowane mleko w gospodarstwach przeliczone zostało na mleko o standaryzowanej zawartości energii ECM – *energy corrected milk*, zawierające 4% tłuszczu i 3,3% białka, według formuły:

$$1 \text{ kg ECM} = \frac{0,383 * \% \text{ tłuszczu} + 0,242 * \% \text{ białka} + 0,7832}{3,1138}$$

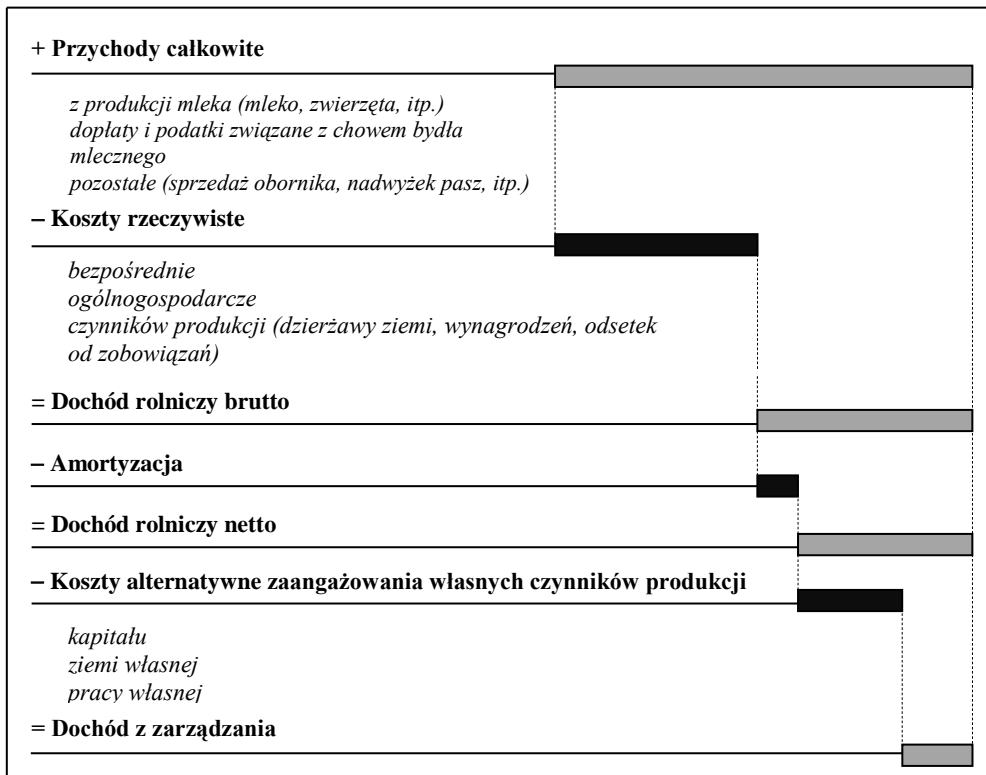
Przedmiotem badań było przede wszystkim określenie dochodów gospodarstw mlecznych. Uwzględniono trzy kategorie dochodów: dochód rolniczy brutto, dochód rolniczy netto i dochód z zarządzania (rys. 1). Koszty bezpośrednio związane były z chowem bydła mlecznego, zaliczono tu przede wszystkim koszty zakupu pasz i produkcji pasz własnych, koszty usług weterynaryjnych, inseminacji. Koszty ogólnogospodarcze nie są związane w gospodarstwie tylko z jedną działalnością, dlatego zostały przypisane do chowu bydła mlecznego według kluczy podziałowych przyjętych przez ekspertów w danym kraju (najczęściej na podstawie udziału przychodów poszczególnych działalności w gospodarstwie w przychodach ogółem). Określenie dochodu z zarządzania wymaga określenia pełnych kosztów wytworzenia mleka w gospodarstwach, uwzględniających koszty rzeczywiste i kalkulowane (z tytułu zaangażowania własnych czynników produkcji). Angażując własny kapitał i czas, rolnik oczekuje nie tylko zapłaty za pracę, ale i zwrotu za korzystanie z własnego kapitału i własnej ziemi⁸. Jest to bardzo istotne w porównaniach wyników gospodarstw, które mają różną strukturę własnościową czynników wytwórczych⁹, szczególnie przy porównaniach międzynarodowych.

Oszacowanie kosztów alternatywnych odbywa się według tej samej metodyki we wszystkich krajach objętych analizami w IFCN. Koszty pracy własnej rolnika i nieopłacanych członków rodziny były ustalone na podstawie średniej stawki godzinowej pracownika wykwalifikowanego w regionie działania gospodarstwa. Koszty alternatywne ziemi zostały określone na podstawie wysokości średnich czynszów za dzierżawioną ziemię w regionie, w którym działało gospodarstwo. Natomiast koszt alternatywny kapitału własnego, pomniejszonego o wartość ziemi i kwoty mlecznej, określono, przyjmując jego oprocentowanie w wysokości 3% w skali roku.

Oprócz analizy wyników związanych z chowem bydła mlecznego, w IFCN oblicza się również wyniki z produkcji mleka. Za koszty rzeczywiste produkcji mleka w metodyce przyjmuje się różnice rzeczywiste chowu bydła mlecznego pomniejszone o wartość przychodów z produktów sprzężonych z produkcją mleka. Dochód z produkcji mleka o standaryzowanej zawartości energii to różnica między ceną mle-

⁸ R. Sass, *Wielkość stada a dochód z zarządzania w gospodarstwach wyspecjalizowanych w chowie bydła mlecznego*, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G – Ekonomika Rolnictwa, t. 93, z. 2, 2007, s. 72.

⁹ L. Goraj, S. Mańko, *Model szacowania pełnych kosztów działalności gospodarstw rolnych*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” nr 3, IERiGŻ, Warszawa 2012, s. 29.

Rys. 1. Schemat obliczania dochodu z zarządzania w gospodarstwach mlecznych w IFCN Dairy

Źródło: opracowanie własne na podstawie: T. Hemme (ed.), *IFCN Dairy Report 2012*, International Farm Comparison Network, IFCN Dairy Research Center, Kiel 2012, s. 204.

ka a kosztami rzeczywistymi produkcji mleka. Zyskiem z produkcji mleka jest dochód z produkcji mleka pomniejszony o koszty zaangażowania własnych czynników w tę działalność w gospodarstwie.

3. Wyniki

Koszty wytworzenia chowu bydła mlecznego w analizowanej grupie gospodarstw w 2011 r. kształtowały się na najniższym poziomie w gospodarstwach irlandzkich i austriackich, nie przekroczyły one 29 euro na 100 kg ECM, podobnie jak w gospodarstwie belgijskim BE-90 i czeskim CZ-80 (tab. 3). Najwyższe koszty chowu bydła poniosły gospodarstwa fińskie i szwedzkie SE-70. W większości krajów jednak koszty kształtowały się w przedziale między 30 a 40 euro na 100 kg ECM.

Podstawowym źródłem przychodów w gospodarstwach była sprzedaż mleka, którego przeciętna cena wynosiła 34 euro za 100 kg ECM (rys. 2). Rozrzut cen

Tabela 3. Koszty, przychody i dochody z chowu bydła mlecznego w typowych gospodarstwach mlecznych w UE w 2011 r. (euro na 100 kg ECM)

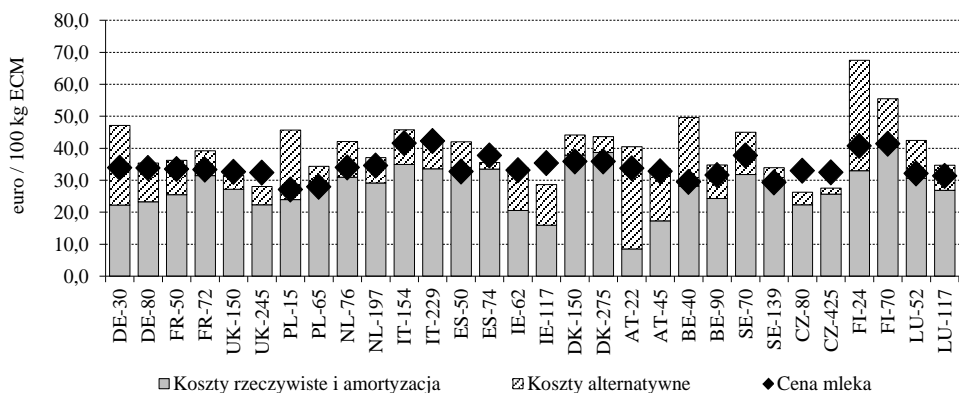
Kod gospodarstwa	Koszty rzeczywiste i amortyzacja	Przychody	Dochód rolniczy netto (bez dopłat niezwiązanych z produkcją)	Dochód rolniczy netto z dopłatami niezwiązanymi z produkcją	Dochód z zarządzania z dopłatami niezwiązanymi z produkcją
DE-30	33,2	45,4	12,2	21,6	-3,5
DE-80	31,3	42,3	10,9	17,3	4,9
FR-50	29,7	38,1	8,4	13	1,8
FR-72	34,1	36,4	2,4	6,1	-2,1
UK-150	31,2	36,6	5,4	8,3	4,0
UK-245	29,0	39,2	10,1	12,4	6,7
PL-15	31,0	34,2	3,2	9,0	-12,7
PL-65	33,2	32,2	-1,2	2,6	-2,6
NL-76	33,2	37,4	5,2	8,3	-5,0
NL-197	31,6	38,1	7,6	10,7	0,6
IT-154	38,6	45,6	7,0	11,7	0,6
IT-229	37,8	47,0	9,1	13,2	4,0
ES-50	35,8	35,1	-0,7	2,5	-6,1
ES-74	35,9	40,7	4,7	6,8	4,3
IE-62	26,0	39,2	13,2	17,2	3,3
IE-117	20,4	40,4	20,0	23,3	10,2
DK-150	40,5	39,4	-1,1	2,8	-4,3
DK-275	41,4	39,5	-2,0	1,7	-4,1
AT-22	24,1	50,1	26,1	29,8	-2,9
AT-45	27,9	44,2	16,3	19,6	2,5
BE-40	32,5	34,5	2,0	8,3	-13,8
BE-90	28,4	36,2	7,8	12,7	1,7
SE-70	51,3	57,0	5,9	11,4	-1,8
SE-139	33,9	33,6	-0,3	3,8	-0,5
CZ-80	27,8	38,6	10,8	14,4	10,4
CZ-425	35,8	42,6	6,9	12,4	10,4
FI-24	51,0	59,0	8,0	18,8	-15,6
FI-70	59,8	61,5	1,6	9,7	-5,8
LU-52	41,5	43,3	2,8	12,5	-0,5
LU-117	36,5	41,3	5,7	13,0	4,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IFCN Dairy 2012.

w analizowanej grupie gospodarstw był wyraźny – od ok. 27 euro w gospodarstwach polskich i belgijskim BE-40 do ok. 42 euro w gospodarstwach włoskich i fińskich. Dopłaty związane z chowem bydła mlecznego w większości gospodarstw osiągały poziom 1-2 euro na 100 kg ECM lub nie występowały, chociaż w gospodarstwach fińskich i szwedzkim SE-70 stanowiły istotne źródło przychodów (od 14 do 16 euro). W efekcie całkowite przychody związane z chowem bydła mlecznego, podobnie jak koszty, ukształtowały się na najwyższym poziomie w gospodarstwach fińskich i szwedzkim SE-70. W porównaniu z pozostałymi gospodarstwami w grupie wysokie przychody osiągały również gospodarstwa włoskie, niemieckie DE-30 i austriackie (ok. 45 euro). Grupę gospodarstw o najniższych przychodach tworzyły gospodarstwa polskie i belgijskie oraz gospodarstwo szwedzkie SE-139, co wynikało przede wszystkim z niskich cen mleka.

Zdecydowana większość gospodarstw osiągnęła dochód rolniczy. Stratę poniosły gospodarstwa duńskie, polskie PL-65, szwedzkie SE-139 oraz hiszpańskie ES-50. Ujęcie w rachunku dochodu rolniczego dopłat niezwiązanych z produkcją skutkowało zdecydowaną poprawą wyników. Dochody przekraczające 15 euro na 100 kg ECM osiągnięto w gospodarstwach austriackich, niemieckich i irlandzkich oraz fińskim FL-24. Chów bydła mlecznego przy uwzględnieniu pełnych kosztów produkcji (kosztów alternatywnych własnych czynników produkcji) przynosił straty z zarządzania w połowie grupy analizowanych gospodarstw, mimo uwzględnienia w nich dopłat niezwiązanych z produkcją. Straty przekraczające 10 euro poniosły gospodarstwa FL-24, BE-40 i PL-15. Natomiast w grupie gospodarstw odnoszących dochód z zarządzania należy wyróżnić gospodarstwa czeskie i irlandzkie IE-117, w których wynik przekroczył 10 euro na 100 kg ECM.

Analizując dochodowość najważniejszej działalności w gospodarstwach mlecznych, tj. produkcji mleka, można zauważyć, że najwyższe koszty produkcji mleka,

Rys. 2. Koszty produkcji i cena mleka w gospodarstwach mlecznych w IFCN Dairy w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IFCN Dairy 2012.

podobnie jak w przypadku chowu bydła mlecznego, poniesiono w gospodarstwach fińskich (rys. 2). W pozostałych gospodarstwach pełne koszty produkcji mleka kształtowały się od 26,2 euro w gospodarstwie CZ-80 do prawie dwukrotności tej kwoty w gospodarstwie belgijskim BE-40 (49,6 euro). Koszty produkcji mleka były najniższe w gospodarstwach austriackich (AT-22 niecałe 9 euro i AT-45 17,3 euro na 100 kg ECM). W pozostałych gospodarstwach, wyłączając gospodarstwa fińskie, koszty wytworzenia mleka kształtowały się od 22,2 euro w gospodarstwie niemieckim DE-30 do ponad 39 euro w gospodarstwach duńskich. Osiągane ceny mleka w większości gospodarstw pokrywały koszty rzeczywiste produkcji, wyjątek stanowiły gospodarstwa duńskie, gospodarstwo hiszpańskie ES-50 i gospodarstwo polskie PL-65. W gospodarstwach tych koszty rzeczywiste wytworzenia 100 kg ECM były wyższe o ok. 2 euro od ceny jego sprzedaży. Zaledwie 6 gospodarstw spośród 30 analizowanych osiągnęło zysk z produkcji mleka. Były to gospodarstwa czeskie i brytyjskie oraz gospodarstwa: irlandzkie IE-117 i hiszpańskie ES-74.

4. Podsumowanie

Gospodarstwa ujęte w analizie reprezentują tylko część gospodarstw produkujących mleko w UE. Na ich podstawie można zauważyć duże zróżnicowanie w dochodach w 2011 roku. Pozytywnie należy ocenić fakt, że większość gospodarstw osiągnęła dochód rolniczy netto, generując podstawowe przychody ze sprzedaży mleka i bydła. Pokrycie kosztów zaangażowania własnych czynników produkcji było możliwe w połowie analizowanych gospodarstw jedynie przy uwzględnieniu dopłat niezwiązanych z produkcją. Zaledwie w sześciu gospodarstwach osiągnięto zysk z produkcji mleka. Dopłaty niezwiązane z produkcją pozwoliły jedynie połowie gospodarstw pokryć pełne koszty chowu bydła mlecznego.

Literatura

- Deblitz C., Hemme T., Isermeyer T., Plesmann F., *A global project for comparative farm analysis*, The International Farm Comparison Network IFCN, International Farm Management Association in its series 15th Congress, Campinas SP, Brazil, August 14-19, 2005.
- Goraj L., Mańko S., *Model szacowania pełnych kosztów działalności gospodarstw rolnych*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” nr 3, IERiGŻ, Warszawa 2012.
- Hemme T. (ed.), *IFCN Dairy Report 2012*, International Farm Comparison Network, IFCN Dairy Research Center, Kiel 2012.
- Kowalczyk S., *Konsekwencje globalizacji dla rolnictwa europejskiego*, „Problemy Rolnictwa Światowego” Zeszyty Naukowe SGGW, t. 12 (XXVII), z. 1, 2012.
- Sass R., *Wielkość stada a dochód z zarządzania w gospodarstwach wyspecjalizowanych w chowie bydła mlecznego*, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G – Ekonomika Rolnictwa, t. 93, z. 2, 2007.

Wójcik A., *Koszty i dochodowość produkcji mleka w europejskich gospodarstwach utrzymujących do 50 krów*, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G – Ekonomika Rolnictwa, t. 99, z. 1, 2012.

Ziętara W., *Organizacja i ekonomika produkcji mleka w Polsce, dotychczasowe tendencje i kierunki zmian*, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G – Ekonomika Rolnictwa, t. 99, z. 1, 2012.

INCOME OF TYPICAL DAIRY FARMS IN THE EUROPEAN UNION IN 2011

Summary: The research was conducted on a group of typical dairy farms in the European Union, using data from 2011. It shows that the majority of farms achieved a positive net income from dairy cattle breeding. Half of the analyzed farms covered the full costs of dairy production using extra payments which were not connected with this production. The results show that out of 28 surveyed farms only 5 were able to cover the full cost of dairy farming without the support of extra payments and the farm made profit from the milk production.

Keywords: farm income, entrepreneur's profit, decoupled payment.